

Sygn. akt II UK 706/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 lutego 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Jolanta Frańczak (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z wniosku J. F.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w W. Oddział Regionalny w W.

o emeryturę rolniczą,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 20 lutego 2018 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 9 czerwca 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia
o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W. wyrokiem z dnia 6 listopada 2015 r. oddalił odwołanie wnioskodawcy J. F. od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział Regionalny w W. z dnia 15

lipca 2015 r. odmawiającej wnioskodawcy prawa do emerytury rolniczej na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2336 ze zm.) z uwagi na brak co najmniej 25 lat podlegania ubezpieczeniu emerytalno – rentowemu.

W sprawie tej ustalono, że wnioskodawca, urodzony w dniu 12 listopada 1948 r., złożył w dniu 15 kwietnia 2015 r. wniosek o emeryturę z powszechnego systemu ubezpieczenia. Decyzją z dnia 24 kwietnia 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. (dalej jako ZUS) przyznał wnioskodawcy emeryturę „pracowniczą” w kwocie 880,45 zł, począwszy od dnia 1 kwietnia 2015 r. Przy ustalaniu uprawnień do emerytury przyjęto 15 lat, 5 miesięcy i 12 dni okresów składkowych oraz uzupełniając z okresów „rolniczego” ubezpieczenia doliczono brakujące 9 lat, 6 miesięcy i 18 dni obejmujące okres od dnia 1 stycznia 1983 r. do dnia 31 grudnia 1988 r. i od dnia 1 stycznia 1992 r. do dnia 18 lipca 1995 r. W dniu 21 maja 2015 r. wnioskodawca złożył wniosek o ustalenie prawa do emerytury rolniczej. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział Regionalny w W. (dalej jako KRUS) decyzją z dnia 10 czerwca 2015 r. uznał, że wnioskodawca spełnia przesłanki do nabycia prawa do emerytury rolniczej, w tym wymagane co najmniej 25 lat podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu (od dnia 23 listopada 1982 r. do dnia 31 grudnia 1988 r. oraz od dnia 1 stycznia 1992 r. do dnia 24 kwietnia 2015 r.) i przyznał wnioskodawcy emeryturę rolniczą, począwszy od dnia 1 czerwca 2015 r. w kwocie 1.181,12 zł. Wypłata świadczenia została zawieszona w związku z oświadczeniem wnioskodawcy, że złożył wniosek o emeryturę pracowniczą. W wyniku weryfikacji uprawnień wnioskodawcy do emerytury rolniczej ustalono, że po wyłączeniu z ubezpieczenia emerytalno-rentowego okresów zaliczonych do emerytury „pracowniczej,” legitymuje się on jedynie 19 latami, 10 miesiącami i 14 dniami podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu. Wobec tego decyzją z dnia 6 sierpnia 2015 r. ZUS z urzędu podjął wypłatę emerytury wnioskodawcy od daty jej wstrzymania, podwyższając świadczenie do kwoty najniższej emerytury. Natomiast zaskarżoną w rozpoznawanej sprawie decyzją z dnia 15 lipca 2015 r. KRUS odmówił wnioskodawcy prawa do emerytury rolniczej, ponieważ nie legitymował się on

25-letnim okresem podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu wymaganym do nabycia emerytury rolniczej.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że zaskarżona decyzja jest prawidłowa. Zgodnie z art. 19 ust. 1 i art. 20 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników emerytura rolnicza przysługuje ubezpieczonemu, który spełnia łącznie następujące warunki: 1) osiągnął wiek emerytalny, określony w ust. 1a i b (wynoszący dla mężczyzn urodzonych od dnia 1 stycznia 1948 r. do dnia 31 marca 1948 r. - co najmniej 65 lat i 1 miesiąc), 2) podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez okres co najmniej 25 lat, z uwzględnieniem art. 20. Do tego okresu zalicza się okresy: 1) podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników indywidualnych i członków ich rodzin w latach 1983-1990, 2) prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w gospodarstwie rolnym, po ukończeniu 16 roku życia, przed dniem 1 stycznia 1983 r., 3) od których zależy prawo do emerytury zgodnie z przepisami emerytalnymi (art. 19 ust. 2 pkt 2 ustawy). Stosownie do art. 20 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, wymienionych okresów nie zalicza się do okresów ubezpieczenia, jeżeli zostały zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie odrębnych przepisów. Sąd Okręgowy podniósł, że przy ustalaniu uprawnień do emerytury rolniczej KRUS w decyzji przyznającej świadczenie uwzględnił okresy podlegania przez wnioskodawcę ubezpieczeniu pracowniczemu, służbę wojskową oraz podlegania ubezpieczeniu z tytułu prowadzenia gospodarstwa rolnego, co stanowiło łącznie 40 lat podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu. Jednak na skutek weryfikacji uprawnień wnioskodawcy z uwagi na wyłączenie z ubezpieczenia okresów zaliczonych do emerytury „pracowniczej”, do emerytury rolniczej uwzględnione zostały okresy pracy w gospodarstwie rolnym w łącznym wymiarze 19 lat, 10 miesięcy i 14 dni. Oznacza to, że składając wniosek o emeryturę rolniczą, wnioskodawca nie legitymował się wymaganym okresem ubezpieczenia emerytalno-rentowego. A zatem brak było podstaw prawnych do przyznania mu tego świadczenia. W zaskarżonej decyzji KRUS wskazał ponadto, że wnioskodawca ubiegając się o emeryturę rolniczą nie poinformował, iż ma ustalone prawo do emerytury „pracowniczej”. Nabycia prawa do emerytury „pracowniczej”, do której zaliczone zostały okresy zatrudnienia i pracy

w gospodarstwie rolnym, miało wpływ na prawo do emerytury rolniczej. Z tego względu na podstawie art. 145 § 1 pkt 1 k.p.a. oraz art. 151 § 1 pkt 2 k.p.a. uchylono decyzję z dnia 10 czerwca 2015 r. przyznającą wnioskodawcy emeryturę rolniczą.

Apelację od tego wyroku wniósł wnioskodawca zarzucając, że złożył stosowne oświadczenie o zawieszeniu emerytury pracowniczej, jak również oświadczenie o zamiarze pobierania świadczenia z KRUS jako korzystniejszego.

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) wyrokiem z dnia 9 czerwca 2016 r. oddalił apelację.

Sąd Apelacyjny w całości zaaprobował stanowisko Sądu pierwszej instancji, przyjmując, że wnioskodawca nie spełnił wszystkich przesłanek z art. 19 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników warunkujących przyznanie prawa do emerytury rolniczej. Nie udowodnił bowiem podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez okres co najmniej 25 lat. Skoro na potrzeby emerytury przyznanej w systemie powszechnym („pracowniczej”) zaliczono mu - jako okres uzupełniający - okres pracy na roli, to nie sposób obecnie na potrzeby emerytury rolniczej ponownie zaliczyć tego samego okresu do stażu ubezpieczeniowego. Okres ten nie może zostać zaliczony podwójnie, tj. w dwóch systemach - powszechnym i rolniczym. Zasadą jest jednokrotne zaliczenie każdego z okresów ubezpieczenia, a konkurencyjność obu systemów ubezpieczeniowych wyklucza możliwość zaliczenia tego samego okresu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników. W gestii wnioskodawcy leży wybór systemu, do którego chce zaliczyć dany okres. Sąd Apelacyjny podniósł, że zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2007 r., II UK 164/06 (OSNP 2008 nr 11-12, poz. 172), dokonanie przez ubezpieczonego wyboru co do zaliczenia wskazanego okresu do okresu ubezpieczenia, od którego zależy prawo do emerytury w określonym systemie (pracowniczym lub rolniczym), uniemożliwia późniejsze zaliczenie tego samego okresu w innym systemie (art. 20 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników i art. 10 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383, dalej jako ustawa emerytalna).

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł wnioskodawca, zaskarżając wyrok w całości. Skarżący domagał się uchylecia zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenia co do istoty sprawy, ewentualnie przekazania sprawy do ponownego rozpoznania i zmianę orzeczenia przez przyznanie emerytury rolniczej zgodnie z decyzją KRUS z dnia 10 czerwca 2015 r., przy uwzględnieniu kosztów postępowania kasacyjnego.

Skargę oparto na podstawie naruszenia prawa materialnego, tj.:

1) art. 19 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników przez błędną wykładnię i uznanie, że skarżący nie spełnił wymogu podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez okres co najmniej 25 lat, wynikające z niewłaściwego założenia, iż zaliczenie przez ZUS jako okresu uzupełniającego pracy skarżącego na roli było zgodne z jego wolą, gdy tymczasem w rzeczywistości jego celem było uzyskanie wiedzy, które ze świadczeń (z emerytury pracowniczej czy z emerytury rolniczej) będzie dla niego korzystniejsze - z czym uznać należy, że spełnił on wymóg z tego przepisu;

2) art. 20 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników przez niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że okresy, w których skarżący podlegał ubezpieczeniu rolniczemu, powinny zostać zaliczone jako okresy uzupełniające dla ustalenia emerytury pracowniczej, podczas gdy składając wnioski o przyznanie emerytury pracowniczej oraz rolniczej nie dokonywał on w tym względzie wskazanego wyboru, a jego celem było uzyskanie wiedzy o wysokości przyznawanych świadczeń i w konsekwencji złożył on stosowne oświadczenie o zawieszeniu wypłaty emerytury pracowniczej i wyborze emerytury rolniczej, zaś zaliczenie tego okresu ubezpieczenia do emerytury „pracowniczej” doprowadziło do niemożności uzyskania emerytury rolniczej;

3) art. 33 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników przez jego niezastosowanie i błędne uznanie, że doszło do zaliczenia okresu ubezpieczenia rolniczego jako uzupełniającego do emerytury pracowniczej, podczas gdy w sprawie powinno zostać wypłacane jedno wybrane świadczenie przez skarżącego, a więc zgodnie ze złożonym oświadczeniem z dnia 19 czerwca 2015 r. - świadczenie z KRUS;

4) art. 5 k.c. przez jego niezastosowanie i zaliczenie okresu ubezpieczenia rolniczego na poczet uzupełniającej emerytury pracowniczej, co doprowadziło do niemożności uzyskania przy tego typu wykładni emerytury rolniczej, co jest sprzeczne ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa oraz zasadami współżycia społecznego, gdyż skarżący nie miał świadomości (nie został pouczone o zasadach zaliczania świadczeń) i nie dokonywał w tym względzie wyboru emerytury w wysokości niższej, co powinno prowadzić do wniosku, że dopiero złożenie przez niego oświadczenia o wyborze świadczenia emerytalnego stanowiło oświadczenie woli warunkujące późniejszy brak możliwości zmiany systemu.

W ocenie skarżącego nie można mówić o wyborze świadczenia przez ubezpieczonego posiadającego okresy ubezpieczenia w różnych systemach emerytalnych, jeżeli po dokonaniu zaliczenia danego okresu jako uzupełniającego, nie będzie mógł on dokonać zmiany tego systemu (nie zna konsekwencji złożenia wniosku wedle określonej kolejności). A zatem wybór świadczenia nie może następować przez samo złożenie wniosku o przyznanie emerytury w danym systemie, skoro zaliczenia okresów dokonuje samodzielnie organ rentowy, a ubezpieczony nie jest pouczany o konsekwencjach takiego zaliczenia. Wybór świadczenia powinien następować dopiero wobec złożenia oświadczenia, w którym ubezpieczony wprost dokonuje tego wyboru. Celem złożonego przez skarżącego wniosku o emeryturę do ZUS oraz KRUS było uzyskanie wiedzy - konkretnej, a nie hipotetycznej, która nawet nie jest wiążąca i mogłaby prowadzić do błędnego wyboru, o wysokości możliwych do przyznania świadczeń. Dopiero z dniem 18 czerwca 2015 r. skarżący w pełni świadomie złożył oświadczenie, że będzie pobierał emeryturę rolniczą i tego typu działanie jest zgodne z praktyką większości przeciętnych osób. Skarżący nie został pouczone o konsekwencjach złożenia wniosku najpierw do ZUS (o braku rzekomej możliwości późniejszego zaliczenia świadczenia) a ponadto uzyskał informację o możliwym przejściu do KRUS od organu rentowego przy składaniu wniosku. Stosowanie art. 20 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w sposób przyjęty w zaskarżonym wyroku prowadzi do interpretacji, w której w sposób praktycznie losowy ubezpieczony musi wybierać jeden z konkurencyjnych systemów, bez rzetelnej wiedzy jakie niesie to konsekwencje. Obowiązujące regulacje nie mogą prowadzić do wniosku,

że zaliczanie okresu odbywa się właściwie automatycznie przez organ rentowy, a decydujące znaczenie ma kolejność składanych wniosków.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej uzasadniają jej wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że w polskim systemie ubezpieczeń obowiązuje przyjęta przez ustawodawcę w ustawie o ubezpieczeniu społecznym rolników zasada jednego świadczenia (tzw. zasada niekumulacji), która dotyczy zbiegu świadczenia przysługującego z tytułu prawa do renty lub emerytury rolniczej ze świadczeniem przysługującym z tych samych tytułów, ale z innego ubezpieczenia społecznego. Statuuje ją art. 33 ust. 2 tej ustawy przewidujący, że w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przysługującej na podstawie ustawy z prawem do emerytury lub renty z innego ubezpieczenia społecznego, uprawnionemu urodzonemu przed dniem 31 grudnia 1948 r. wypłaca się jedno wybrane przez niego świadczenie. Tym samym przepis ten reguluje wyłącznie kwestię zbiegu prawa do świadczenia, w sytuacji, w której jedna osoba spełnia warunki do otrzymania więcej niż jednego świadczenia (emerytury lub renty), z różnych systemów ubezpieczeniowych. Przy czym, wybór świadczenia należy do sfery jego samodzielnych uprawnień i nie podlega ocenie. To znaczy, że nawet jeżeli uprawniony zażąda wypłaty niższego świadczenia, żądanie to musi zostać uwzględnione (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 września 2013 r., II UK 186/13, LEX nr 1675284 oraz wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 października 2010 r., K. 16/08, OTK-A 2010 nr 8, poz. 72). Wobec powyższego nie budzi wątpliwości, że art. 33 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników ma zastosowanie, gdy ubezpieczony nabywa prawo do emerytury w obu systemach co w rozpoznawanej sprawie nie miało miejsca.

Zasadę jednego świadczenia realizuje jednak pośrednio rozwiązanie zawarte w art. 20 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników i art. 10 ust. 3 ustawy emerytalnej, które przewiduje możliwość uzyskania świadczenia w danym systemie (powszechnym lub rolniczym) także wtedy, gdy ubezpieczony nie zdołał zgromadzić w danym systemie wystarczającego stażu ubezpieczeniowego wymaganego do przyznania mu prawa do emerytury z tego właśnie systemu, co

następuje przez doliczenie stażu ubezpieczeniowego z drugiego systemu. Jest to systemowe rozwiązanie normatywne korzystne dla ubezpieczonego i uwzględniające w samym założeniu jego interes, ponieważ w przeciwnym wypadku brak wymaganego stażu emerytalnego skutkowałby niemożnością nabycia prawa do emerytury w żadnym systemie. Wspomniana zasada pozostawia woli ubezpieczonego, który system do uzyskania świadczenia emerytalnego wybierze. Według wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2007 r., II UK 164/06, do którego motywów odwołał się Sąd Apelacyjny, dokonanie przez ubezpieczonego wyboru co do zaliczenia wskazanego okresu do okresu ubezpieczenia, od którego zależy prawo do emerytury w określonym systemie (pracowniczym lub rolniczym), uniemożliwia późniejsze zaliczenie tego samego okresu w innym systemie (art. 20 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników i art. 10 ust. 3 ustawy emerytalnej; wyroki Sądów Apelacyjnych: w Gdańsku z dnia 6 maja 2016 r., III AUa 13/16, LEX 205384; w Łodzi z dnia 8 maja 2014 r., III AUa 1368/13, LEX nr 1477220 oraz z dnia 8 maja 2017 r., III AUa 659/16, LEX nr 2295217; w Białymstoku z dnia 18 września 2013 r., III AUa 290/13, LEX nr 1378575). A zatem nie budzi wątpliwości, że decydująca jest wola ubezpieczonego z jakiego świadczenia chce skorzystać także w sytuacji, gdy zaliczenie okresu ubezpieczenia rolniczego do okresów warunkujących nabycie prawa do emerytury pracowniczej umożliwi mu nabycie tego ostatniego świadczenia, ale jednocześnie pozbawi prawa do emerytury rolniczej. Z dniem 1 stycznia 1999 r. doszło do zmiany stanu prawnego i przestał obowiązywać art. 15 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267), który stanowił, że okresów działalności objętej odrębnymi przepisami o ubezpieczeniu społecznym lub o zaopatrzeniu emerytalnym, o których mowa w art. 13 ust. 3 pkt 5, nie uwzględnia się przy ustalaniu prawa do świadczeń określonych w ustawie, jeżeli z tytułu tej działalności zostały spełnione warunki do świadczeń na podstawie tych odrębnych przepisów. Ustawodawca na organ rentowy nałożył jednak obowiązek udzielania ubezpieczonym informacji, w tym wskazówek i wyjaśnień, w zakresie dotyczącym warunków i dowodów wymaganych do ustalania świadczeń (zob. rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe, Dz.U. Nr 237,

poz. 1412 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2017 r., I UK 17/16, OSNP 2018 nr 3, poz. 36; z dnia 18 listopada 2011 r., I UK 130/11, LEX nr 1129317). Zwłaszcza w sytuacji, gdy automatyczne zaliczenie danych okresów ubezpieczenia przez organ rentowy pozbawiałoby ubezpieczonego prawa do emerytury, którą nabył w innym systemie.

W tym kontekście nie może zniknąć z pola widzenia, że w rozpoznawanej sprawie poczynione w sprawie ustalenia faktyczne sprowadzają się wyłącznie do przedstawienia sekwencji zdarzeń, obejmujących daty złożonych przez skarżącego wniosków o poszczególne świadczenia i daty wydanych przez organy rentowe decyzji. I tak z ustaleń tych wynika, że skarżącemu na wniosek z dnia 15 kwietnia 2015 r. ZUS przyznał emeryturę „pracowniczą” od dnia 1 kwietnia 2015 r. w kwocie 880,45 zł. Przy ustalaniu uprawnień do emerytury zaliczono 15 lat, 5 miesięcy i 12 dni okresów składkowych, a uzupełniając z okresów „rolniczego” ubezpieczenia brakujące 9 lat, 6 miesięcy i 18 dni. Z kolei rozpoznając wniosek z dnia 21 maja 2015 r. KRUS decyzją z dnia 10 czerwca 2015 r. przyznał skarżącemu prawo do emerytury rolniczej od dnia 1 czerwca 2015 r. w kwocie 1.181,12 zł, przyjmując, że posiada on wymagany okres 25 lat podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu. Wypłata świadczenia została zawieszona w związku z dołączonym do wniosku oświadczeniem skarżącego, że ”w dniu 15 kwietnia 2015 r. złożył on dokumenty w ZUS o emeryturę” (k- 21 a.r.). Zwrócić przy tym należy uwagę, że skarżący w czasie toczącego się postępowania konsekwentnie twierdził, że dążył do uzyskania świadczenia korzystniejszego, a więc przedwcześnie Sądy obu instancji wyłącznie na podstawie kolejności składanych przez niego wniosków wyinterpretowały jego wolę co do zaliczenia okresów ubezpieczenia rolniczego do okresów umożliwiających przyznanie emerytury pracowniczej. Zaskarżona decyzja została wydana wówczas, gdy skarżący wniósł o wypłatę emerytury rolniczej jako świadczenia korzystniejszego, informując, że emerytura pracownicza będzie zawieszona. Konieczne jest zatem ustalenie, czy istniały podstawy do wznowienia postępowania skutkujące wydaniem zaskarżonej w tej sprawie decyzji czy też powyższe oświadczenie skarżącego stanowiło podstawę do wznowienia postępowania przed ZUS. Nie budzi bowiem wątpliwości, że te same okresy stażu

ubezpieczeniowego (prowadzenia gospodarstwa rolnego) nie można zaliczać dwa razy do różnych świadczeń (emerytura pracownicza i emerytura rolnicza).

Sumując powyższe uznać należy, że uzasadniony okazał się zarzut naruszenia art. 19 ust. 1 i art. 20 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, zastosowanie przepisów prawa materialnego do niedostatecznie ustalonego stanu faktycznego oznacza wadliwą subsumcję tego stanu do zawartych w nich norm prawnych, a brak stosownych ustaleń uzasadnia zarzut kasacyjny naruszenia prawa materialnego przez niewłaściwe jego zastosowanie (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 września 2012 r., IV CSK 76/12, LEX nr 122981; z dnia 11 marca 2003 r., V CKN 1825/00, LEX nr 784216; z dnia 10 marca 2011 r., II PK 241/10, LEX nr 817524). W wyroku z dnia 9 lutego 2017 r., II PK 364/16 (Monitor Prawa Pracy 2017 nr 5, s. 260-270) Sąd Najwyższy przyjął, że sprawiedliwe rozpatrzenie sprawy wymaga stosowania prawa materialnego, a to wpierw ustalenia co najmniej dostatecznej (wystarczającej) podstawy faktycznej rozstrzygnięcia.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.).

r.g.